

KUOPION YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN VUONNA 2021

Sisällysluettelo

Elintarvikevalvonta.....	3
Terveysterveysuojelun valvonta.....	8
Tupakkalain valvonta.....	11
Eläinlääkintähuolto.....	12

Elintarvikelain, terveysterveysuojelulain ja tupakkalain sekä eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja estävää. Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen ja toimialoja koskevat valvontaohjelmat paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti sekä riskiperusteisesti. Ympäristöterveydenhuollosta vastaavan toimielimen on arvioitava edellisen vuoden valvonnan toteuma ja toimitettava arviointi aluehallintovirastolle seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on tehty VATI-järjestelmää käyttäen. Eläinlääkintähuollon osalta toteuma on saatu Siilinjärven ympäristöterveydestä.

Kokonaisuutena ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2021 on toteutunut pääsääntöisesti hyvin (terveydensuojelu 81%, elintarvikevalvonta 86 % ja tupakkalainvalvonta 100 %). Eläinlääkäripalveluiden laatu ja määrä olivat kysyntään nähden riittävät. Kaikki vakavat epäilyyn perustuvat eläinsuojelukäynnit tehtiin tapauksen kiireellisyydestä riippuen viimeistään noin kuukauden kuluessa. Pääsääntöisesti epäilyilmoituksen tapaukset käsitellään nopeammin, pääsääntöisesti saman viikon aikana tai kiireelliset jopa samana päivänä.

Koronapandemian vuoksi tartuntatautilakiin lisättiin vuoden 2021 keväällä elintarvikevalvonta- ja terveysterveysuojeluviranomaiselle oikeus valvoa omana valvontansa ohella tartuntatautilain nojalla annettujen ohjeiden, suositusten ja määräysten noudattamista. Kuopiossa on kirjattu VATI-järjestelmään 13 tartuntatautilain mukaista tarkastusta.

Koronapandemia on heikentänyt valvontasuunnitelman toteutumista, koska osa kohteista on ollut kiinni tai toiminta keskeytynyt (esim. ravintolat, liikuntatilat) tai tarkastuskäynti ei ole ollut tartuntavaaran vuoksi mahdollista (hoivakodit yms.), joten niitä ei myöskään voitu aina tarkastaa suunnitelman mukaisesti. Kiireettömiä eläinsuojelukäyntejä ja eläinsuojelu-

uusintatarkastuksia siirtyy työvoimatilanteesta ja koronaviruspandemiasta johtuen osittain myös vuodelle 2022.

Ympäristöterveydenhuollon resursseista vuonna 2021 on elintarvikevalvontaan käytetty eniten voimavaroja n. 55 %. Terveysuojelun valvontaan on käytetty voimavaroista n. 40 %. Loput voimavaroista on käytetty tupakkalain valvontaan n. 5 %.

Ympäristöterveydenhuollosta eläköityi vuoden 2021 aikana kaksi viranhaltijaa ja virantäytöissä oli viivettä, mikä osaltaan heikensi valvontasuunnitelman toteutumista. Valvontasuunnitelman toteutumista on vaikeuttanut edelleen myös ympäristöterveydenhuollon VATI-tietojärjestelmän toimintahäiriöt ja päivitykset (mm. Valvonnan perusmaksua koskevat päivitystarpeet). Lupa- ja ilmoitusasiat on saatu hoidettua ja terveyshaittoihin liittyviin epäilyksiin ja valituksiin on reagoitu. Toimijoita on tiedotettu erityisesti maksullisuuteen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Valvontaa on kohdistettu kaikkiin ympäristöterveydenhuollon edellä mainittuihin toimialoihin. Ympäristöterveydenhuollon sisällä valvonta organisoitiin vuoden 2021 aikana tiimeihin:

- Elintarviketiimi (5 hlö, 4,8 htv)
- Huoneistotiimi (3 hlö, 2,4 htv)
- Vesitiimi (3 hlö, 1,2 htv + rekrytointi loppuvuodesta)

Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon, että resursseista huomattava osa menee muuhun kuin valvontasuunnitelman mukaiseen säännölliseen tarkastuksiin perustuvaan valvontaan. Erityisesti terveydensuojelun valvonnassa muiden kuin valvontasuunnitelman mukaisten tehtävien hoitaminen vie paljon voimavaroja. Varsinkin asuntojen terveydellisiin olosuhteisiin liittyviin toimenpidepyyntöihin ja asuntojen tarkastukset ovat vienneet viime vuosina paljon työaikaa.

Käytössä on ollut VATI-tietojärjestelmä, jonka kautta tiedot on syötetty valtakunnalliseen tietojärjestelmään. VATI:n rinnalla on vielä osin käytetty aikaisemmin käytössä ollutta TerveKuu-järjestelmää osassa asumisterveysasioita sekä järjestelmään aikaisemmin kirjattujen tietojen käsittelyyn.

Henkilöstö on osallistunut aluehallintoviraston koulutuksiin, kaupungin sisäisiin koulutuksiin sekä valtakunnallisiin koulutustilaisuuksiin n. 3 päivää henkilöä kohti vuoden 2021 aikana. Henkilöstö on osallistunut myös kansalliseen ympäristöterveydenhuollon kehittämiseen (mm. VATI-järjestelmä, juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyvät lainsäädäntövalmistelut).

Valvontasuunnitelman mukaisesta säännöllisestä valvonnasta peritään valvontamaksuja. Vuonna 2021 valvontamaksuja ja ilmoitusten käsittelymaksuja saatiin yhteensä n. 245 000 €. Tulot kirjautuvat ympäristöterveydenhuollon tuloiksi. Tuloilla katettiin ympäristöterveysvalvonnasta noin 24 % (elintarvikevalvonta, terveydensuojelu ja tupakkavalvonta).

Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2021 perustui valvontakohteiden kartoitukseen, valtakunnalliseen elintarvikevalvontaohjelmaan sekä kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Suunnitelma laadittiin Ruokaviraston tarkastustiheysohjeen mukaisesti, huomioiden valvontakohteiden toiminnan luonne ja laajuus. Suunnitelman mukaisia tarkastuksia olivat myös uusien elintarvikehuoneistojen tarkastukset.

Vuonna 2021 Kuopiossa oli rekisteröitynä yhteensä 673 alkutuotantopaikkaa, joista 261 kpl oli maidontuotantotiloja. Maidontuotantotilojen tarkastukset kuuluvat ostopalvelusopimukseen, Siilinjärven ympäristöpalveluiden kanssa. Valvontasuunnitelmassa maidontuotantotilojen tarkastustavoite oli 55, toteuma oli 9 tarkastusta.

Vuoden 2021 lopussa Kuopiossa oli 877 elintarvikehuoneistoa (pl. alkutuotannon kohteet, taulukko 1). Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset toteutuivat pääsääntöisesti.

Suunniteltuja tarkastuksia jäi tekemättä tilapäisen resurssivajauksen vuoksi. Elintarvikevalvontatiimiä kuormitti valvontayksikön henkilöstön eläköitymisen johdosta tehdyt sijaisuusjärjestelyt. Elintarviketarkastaja toimi ympäristöterveyspäällikön sijaisena oman työn ohella 7 kk. Lisäksi yhtä ympäristöterveystarkastajan virkaa hoidettiin oman työn ohessa sijaistaen n. kahden kuukauden ajan ennen viran täyttämistä.

Koronaviruspandemialla ei ollut juurikaan vaikutusta vuoden 2021 elintarvikevalvonnan toteutumiseen. Tarkastuksia tehtiin enemmän ennalta sovitusti ja tarkastuskäynneillä käytettiin kasvomaskoja ja huolehdittiin turvaväleistä ja hyvästä hygieniasta. Ruokaviraston antamat ohjeet kriittisten tehtävien suorittamisen turvaamiseksi ja elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi koronavirus COVID-19 -epidemian aikana huomioitiin toiminnassa. Ruokaviraston tarkastustoimintaa ohjaavien ohjeiden voimassaoloa on jatkettu 31.3.2022 asti.

Taulukko 1. Elintarvikehuoneistojen tarkastusten toteumaseuranta.

Vuosi	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Elintarvikehuoneistot, kpl	846	842	867	847	838	846	877
Valvontatarve (suunniteltu tarkastusten määrä, kpl)	1252	1183	483 (+ tarv. uusint. arv. 72 tark)	530 (+ tarv. uusint. arv. 80tark)	547 (+ tarv. uusint. arv. 82 tark.)	538 (+tarv. uusint. arv. 81 tark.)	533 (+ tarv. uusint. arv. 80 tark.)
Tehdyt suunnitelman mukaiset tarkastukset, kpl (ml. seurantatark.)	605	649	465 (uusint. t. 34 tark)	498 (uusint. 32 tark)	495 (uusint. 35 tark)	419 (uusint. 22 tark.)	458 (uusint. 37 tark.)
Tehdyt suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset, kpl	22	22	22	40	25	5	4
Toteuma suunniteltuihin tarkastuksiin nähden	86 %	90%	96 %	94 %	90 %	78 %	86 %

Suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset ja epidemiatyöryhmän toiminta

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia tehtiin asiakas-valitusten, ruokamyrkytyspäily selvitysten ja Ruokaviraston valvontapyyntöjen perusteella. Näiden johdosta tehtiin 4 valvontasuunnitelman ulkopuolista tarkastusta. Tarkastukset olivat toimijoille maksuttomia. Myös uusien laitosten sekä laitosten uusien toimintojen hyväksymiset edellyttävät suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia. Näitä tehtiin yksi kappaletta.

Ruoka- tai vesivälitteisiä epäilyilmoituksia tuli yhteensä 47 kappaletta. Kaikki ruokamyrkytyspäilyihin ja asiakasvalituksiin liittyvät selvitykset pystyttiin hoitamaan käytettävissä olleilla resursseilla. Yhtään RYMY -ilmoitusta ei tehty.

Epidemiaselvitystyöryhmä kokoontui vuoden 2021 aikana kolme kertaa ja lisäksi kolme kertaa pidettiin yhteisiä Virve-harjoituksia. Epidemiatyöryhmän kokouksissa käsiteltiin ruokamyrkytysilmoituksia ja yleistä epidemiatilannetta sekä keskusteltiin muista ajankohtaisista aiheista.

Näytteenottojen toteuma

Hyväksytyt elintarvikehuoneistojen (6 elintarvikealan yritystä) omavalvonnan valvontaa varten oli laadittu suunnitelma viranomaisnäytteenotosta. Elintarvike- ja pintapuhtausnäytteiden määräksi oli suunniteltu 37 näytettä, toteuma oli 30 näytettä (81 %). Näytteenottosuunnitelma toteutui pääsääntöisesti. Näytteistä tutkittiin komission asetuksen, (EY) N:o 2073/2005 elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista, mukaista turvallisuus- ja prosessihygieniavaatimusten toteutumista. Kaikki tutkitut näytteet olivat vaatimusten mukaisia. Suunnitelman täysimääräiseen toteutumiseen ei päästy näytteenottoajankohtaan osuneiden tuotekohtaisten tuotantokatkosten vuoksi. Näytteenotot toteutettiin ulkopuolista asiantuntijaa käyttäen viranomaisen aloitteesta.

Lisäksi viranomaisnäytteenottoa tehtiin Ruokaviraston koordinoimana vierasaine- ja torjunta-ainevalvontaan ja valvontasuunnitelman mukaiseen omaan kartoitusprojektiin, riisi ja kebab tarjoilupaikoissa, liittyen. Vierasaine- ja torjunta-ainejäämävälvonnan ja valvontaprojektin näytteenotto toteutui täysimääräisesti.

Riisi ja kebab tarjoilupaikoissa projekti toteutettiin yhteistyössä Savo-Karjalan ympäristötutkimus Oy:n laboratorion ja muutamien muiden valvontayksiköiden kanssa. Kuopion elintarvikevalvonta otti yhteensä 22 näytettä, joista kolme oli uusintänäytettä. Suurin osa näytteistä oli laadultaan hyviä, riiseistä 70% ja kebabeista 75%. Yksi kebabnäyte ja kaksi riisinäytettä olivat laadultaan huonoja. Näistä otettiin uusintänäytteet. Kolme näytettä, joista yksi oli keitettyä riisiä ja kaksi kebabia, olivat laadultaan välttäviä.

Riisistä ja kebabista löytyi huonoimmista näytteistä *Bacillus cereus* -ryhmän bakteereita sellaisia määriä, joista saattaa seurata ruokamyrkytyksiä. Huonon tai välttävän arvion aiheutti useimmiten aerobisten mikrobien korkea kokonaismäärä ja muutamissa kebabeissa enterobakteerit. *Staphylococcus aureus* ei todettu yhdessäkään näytteistä.

Säilytyslämpötila ja -aika vaikuttivat odotetusti näytteiden laatuun, vaikka kebabin kohdalla lämpötilan merkitys ei ollut yhtä selvästi havaittavissa kuin riisillä. Riisinäytteiden osalta varsinkin korkeimmat *Bacillus cereus*- pitoisuudet ja jossain määrin myös korkeimmat

kokonaismikrobimäärät, keskittyivät lämpötila-alueelle noin 5-10 °C. Kebabin kohdalla valmistustapa vaikutti siten, että kypsinä ostetut lihat olivat parempilaatuisia kuin itse kypsennetyt. Projektin tuloksista tiedotettiin projektissa mukana olleita valvontakohteita ja lisäksi julkaistiin tiedote medialle.

Suunnitelman ulkopuoliset näytteenotot liittyivät ruokamyrkytyspäilyselvityksiin kolmessa valvontakohteessa.

Elintarvikevalvonnan vaikuttavuus

Elintarvikevalvonnan vaikuttavuudella tarkoitetaan valvonnan mahdollisuuksia ennaltaehkäistä ja poistaa elintarviketurvallisuuteen liittyviä epäkohtia. Toteuman arviointiin käytetään VATI -järjestelmään liitettyjä raportointityökaluja. Järjestelmän vuosiraporttitoiminto ABCD -arvosanojen tilastoinnissa havaittiin virhe, eikä raportin tietoja voitu hyödyntää toteuman arvioinnissa. Arvioinnissa käytetyt tiedot on kerätty VATI-järjestelmän muita raportteja yhdistelemällä.

Valvonnan vaikuttavuutta voidaan arvioida Oiva-arvosanojen kehityksen kautta. Vuonna 2021 oivallisten ja hyvien (A/B) kokonaisarvion saaneiden toimipaikkojen osuus oli 90%. Oivallisten ja hyvien kokonaisarvioiden osuudet sekä korjattavaa ja huono (C/D) kokonaisarvion parantaneiden toimipaikkojen osuus ovat pysyneet samalla tasolla kuin aikaisempina vuosina. Kokonaisarvosanaansa parantaneiden osuutta pienentää toimintavuoden vuoden loppupuolella annettujen korjauskehotusten jälkivalvonnan ajoittuminen seuraavalle vuodelle. Arvosanaansa parantaneiden toimipaikkojen osuus on n. 80 % korjauskehotuksia saaneista toimijoista.

Taulukossa 2 on esitetty annettujen oiva-arvosanojen jakautuminen.

Taulukko 2.

Vuosi	2019		2020		2021	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Oivallinen, A	7540	93	6082	92	6851	92
Hyvä, B	487	6	449	7	467	6
Korjattavaa, C	89	1	73	1	105	1
Huono, D	0	0	1	0	1	0

Toimijat olivat ottaneet suhteellisen hyvin vastuuta omasta toiminnastaan ja toimintaansa liittyvien riskien hallinnasta. Toimijoille annettiin tarvittaessa toimenpidekehotuksia, joiden toteutumista seurattiin maksullisilla uusintatarkastuksilla. Hallintopakkomenettelyyn ryhdyttiin vuoden 2021 aikana yhdessä valvontakohteessa tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito -kokonaisuudessa todetun epäkohdan korjauskehotuksen laiminlyönnin vuoksi. Pakkokeinoprosessi pysähtyi toimijan kuulemiseen.

Vaikuttavuutta pyrittiin lisäämään tiedotustoiminnan avulla. Elintarvikevalvonnessa jatkettiin hyväksi havaittua tapaa tiedottaa toimijoita ajankohtaisista asioista ja teemoista erillisillä tiedotuskirjeillä. Tiedotteista on saatu positiivista palautetta toimijoilta. Tiedotekirjeet laadittiin erikseen myymälöille, tarjoilupaikoille ja elintarvikkeiden valmistajille. Tiedotteiden lisäksi toimijoille kerrottiin ajankohtaisista asioista tarkastuksilla,

sähköpostitse ja puhelinneuvonnalla. Toimijoiden ohjeukseen ja neuvontaa kului merkittävä osa tarkastajien työajasta.

Elintarvikevalvonnan tulot

Elintarvikevalvonnan valvontatulot olivat vuonna 2021 yhteensä 85105 €. Suunnitelmallisten tarkastusten osalta maksuja kertyi 71455 €, elintarvikehuoneistoilmoitusten ja päätösten käsittelymaksuja perittiin 13650 €.

Elintarvikevalvontasuunnitelman painopistealueiden toteutuminen

Painopiste: Valvontatulokset ohjaamaan valvontaa

Painotettua valvontaa kunnossapito- ja puhtaanapito (oivarivit 2.2, 2.3, 3.1 ja 3.2) sekä markkinointi (oivarivi 13.3) kokonaisuuksiin jatkettiin vuonna 2021. Elintarvikevalvonta on huomioinut kunnossa- ja puhtaanapitoon sekä markkinointiin liittyvät oivarivit suunnitelman mukaisilla tarkastuksilla elintarvikeketjun valtakunnallisen valvontasuunnitelman painopistealuemäärittelyn mukaisesti. Viranhaltijat ovat osallistuneet Ruokaviraston ja Itä-Suomen aluehallintoviraston painopistealueiden valvontaa tukeviin koulutuksiin ja valvontaverkostotyöhön.

Kuopion ympäristöterveydenhuolto on osallistunut valtakunnalliseen suolan- ja ravintoarvomerkintöjen valvontaprojektiin toimintavuoden 2019 aikana. Koronaviruspandemian vuoksi keväällä 2020 alkuperäistä projektin aikataulua jatkettiin vuodella eteenpäin - 30.6.2021 asti. Ruokavirasto laatii raportin 3/2022 mennessä. Kuopion elintarvikevalvonnassa painopiste ei aiheuttanut toimenpiteitä vuonna 2021.

Elintarvikevalvontatiimin viranhaltijat ovat osallistuneet lämpötilahallinta ilmoitetussa elintarvikehuoneistossa -painopisteen suunnitteluun vastaamalla alkukyselyyn.

Painopisteet: Valvojan työkalupakki ja kohteet valvonnan piiriin Ruokavirasto toteutti vuoden 2021 aikana alkukyselyt koskien painopistealueita; valvojan työkalupakki ja kohteet valvonnan piiriin. Elintarvikevalvontatiimin viranhaltijat ovat vastanneet painopistealueiden alkukyselyihin mahdollisuuksien mukaan. Kohteet valvonnan piiriin painopistealueen määrittelyn mukaisesti suunnitelmallisilla tarkastuksilla on varmistettu, että toiminnan muutokset ilmoitetaan ja merkitään kohteen valvontatietoihin.

Painopiste: Sähköisen asioinnin kehittäminen

Kuopion ympäristöterveydenhuolto on nimennyt kolme viranhaltijaa VATI -kehittämisyhmään. VATIn kehittämisryhmä tuo valvontayksiköiden valvontatarpeita tiedoksi ja osallistuu substanssiosajana kehittämistyöhön. Työryhmä kokoontui vuonna 2021 viisi kertaa.

Sähköisen asioinnin kanavat Ilppa.fi on otettu käyttöön ja asiakkaita ohjataan ensisijaisesti käyttämään sähköisiä asiointikanavia. Lisäksi Kuopion kaupungilla on käytössä e-lomake -palvelu ruokamyrkytyspäilyilmoitusten vastaanottamista ja käsittelyä varten. Sähköistä asiointia tuetaan tuottamalla ajantasaisia tietoja omille verkkosivuille ja ylläpitämällä Suomi.fi sisältöä palvelutietovarannossa.

Painopiste: Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen

Kuopion elintarvikevalvonta on osallistunut elintarvikeketjun rikollisuuden torjunta - painopistealueen valvontaverkostotyöhön, koulutuksiin ja tilannekuvapalaveriin.

Painopiste: Petosten valvonnan ja torjunnan valmiuden kehittäminen luonnonmukaisessa tuotannossa

Luomu Oiva-rivit huomioitiin suunnitelman mukaisesti tarkastettavissa kohteissa muiden suunniteltujen tarkastettavien asioiden lisäksi.

Painopiste: Pandemiavalmiuden kehittäminen – koronapandemian opit elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa

Vuoden 2021 aikana suunnitelman ylläpitotyö keskittyi epidemiaselvitystyöryhmän toimintaa koskeviin osuuksiin. Valmiussuunnitelman päivitys ei toteutunut suunnitellusti lyhytkestoisen resurssivajeen vuoksi. Ympäristöterveyspäällikön tehtävää hoidettiin sijaisjärjestelyin oman viran ohella 7 kk:n ajan.

Terveydensuojelun valvonta

Valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa on määritelty tarkastuskohteiden riskiluokat ja tarkastustiheydet. Vuosien 2020 – 2024 terveydensuojelun valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon nämä valtakunnalliset ohjeet ja samalla määritelty pääsääntöisesti kunkin tarkastuskohteen tarkastustiheys riskinarvioinnin perusteella sekä tarkastusajankohta.

Suunnitelmallisesti tarkastettavia kohteita vuodelle 2021 oli VATI-järjestelmän perusteella 190 toimipaikkaa, joissa on 201 suunnitelmallisesti tarkastettavaa toimintoa.

Vuodelle 2021 tavoitteena oli 201 suunnitelmallista tarkastusta terveydensuojelussa (VATI-järjestelmästä saadun tiedon perusteella). Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 164 kappaletta 146 tarkastuskohteeseen. **Tarkastuskohteiden ja tarkastusten osalta terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteutumisaste oli 81 %** (Vati-raportti QV006). Terveydensuojelussa oli henkilöstövajetta, mikä osaltaan vaikutti siihen, että talousvettä toimittavien laitosten valvonta sekä altaiden valvonta jäi puutteelliseksi vuonna 2021. Päiväkodit ja koulut tarkastettiin suunnitelman mukaisesti samoin uimarannat ja kauneushoitolat.

Terveydensuojelun valvontaan suunniteltu henkilöstöresurssi oli 4 htv, ja suunnitelmalliseen valvontaan 1,5 htv. Terveydensuojelun henkilöstö siirtyi vuoden 2021 aikana tiimeihin:

- huoneistotiimi (3 hlö, 2,4 htv)
- vesitiimi (3 hlö, 1,4 htv).

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia, pääasiassa asuntojen terveydellisten olosuhteiden tarkastuksia tehtiin yhteensä 222 kappaletta, mikä on selvästi enemmän kuin valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten määrä. Kaikkia siivottomuustarkastuksia (14 kpl) ei ole kirjattu VATI-järjestelmään. Yhteensä tarkastuksia tehtiin 388, mikä on enemmän kuin edellisenä vuotena (359 tarkastusta vuonna 2020).

Talous- ja uimaveden valvonnassa on noudatettu valtakunnallisia ohjeita ja näytteet on otettu suunnitelman mukaisesti ja raportoitu erikseen ohjeiden mukaisesti. Talousvesivalvonnan tarkastuksia ei pystytty toteuttamaan suunnitelman mukaisesti vuonna 2021. Kuo-pion valvontayksikössä osallistuttiin usean legionellatapauksen selvittämiseen vuoden 2021 aikana.

Talous- ja uimavesinäytteitä otettiin yhteensä 662 kappaletta. EU-uimarantojen uimavesiluokitus on tarkistettu vuosittain ja yleisölle tiedottaminen on toteutettu asetuksen vaatimusten mukaisesti.

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman toteuttamiseen voidaan arvioida olleen kohtalaiset resurssit vuonna 2021. Tilannetta on korjattu loppuvuodesta rekrytoinneilla. Terveydensuojelun valvontasuunnitelma toteutui kokonaisuudessaan hyvin ottaen huomioon koronapandemian ja puutteet resursseissa. Suurimmat puutteet toteumassa olivat talousvesivalvonnassa. Terveydensuojelusta on osallistuttu myös kansalliseen valmisteluun (juomavesidirektiivin toimeenpanon työryhmät, VATI-järjestelmän ja maksullisuuden kehittäminen, AVI:n sisäilmaklinikkakoulutuksen suunnittelu).

Vuoden 2021 terveydensuojelunvalvonnasta saatiin ilmoitusten käsittelymaksuja, valvontamaksuja ja näytteenottomaksua yhteensä n. 32 360 €. Saadut valvontatulot kirjautuvat ympäristöterveydenhuollon tuloiksi. Tuloilla katetaan ympäristöterveydenhuollon menoja.

Vuonna 2021 terveydensuojelun painopisteenä olivat:

1. *Toiminnanharjoittajien tukeminen riskin tunnistamisessa, josta voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa. Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynneillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa.*

Toiminnanharjoittajia on tiedotettu ja korostettu omavalvonnan merkitystä riskien tunnistamisessa mm. lähettämällä asiaa koskevia tiedotteita ja ottamalla omavalvonta huomioon myös tarkastuksilla.

2. *Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa*

Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa on aloitettu ja työtä jatketaan edelleen. Riskinarviointi on useiden laitosten osalta vielä kesken.

3. *Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämässä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä.*

Kuopion kaupungin rakennusvalvonnassa toimii tekninen tarkastustyöryhmä, jossa yhtenä jäsenenä on ympäristöterveydenhuollon edustaja. Työryhmä kokoontuu kerran viikossa. Työryhmässä käsitellään rakennuslupahakemuksia ja käsittelyn yhteydessä kirjataan ympäristöterveydenhuollon kommentit. Kommenteissa otetaan kantaa erityisesti terveyshaittojen ennalta ehkäisyyn. Tarvittaessa tilojen käyttötarkoituksen muuttuessa on edellytetty mm. tilojen terveydellisten olosuhteiden selvittämistä asiantuntijalla ennen lupahakemuksen hyväksymistä. Ympäristöterveydenhuollolla on pääsy rakennusvalvonnan käytössä olevaan lupapisteen sähköiseen järjestelmään, jossa käsitellään kaikki sähköisesti haetut rakennusluvut. Ympäristöterveydenhuollolla on mahdollisuus ja oikeus kirjata lausunnot ja kommentit suoraan lupapisteen järjestelmään.

Ympäristöterveydenhuolto on mukana aktiivisesti Kuopion kaupungin sisäilmaryhmässä, jossa sillä on oma edustaja sekä kohdekohtaisissa sisäilmaryhmissä.

Kuopiossa on käynnissä katupölyn lähteet, päästönvähennyskeinot ja ilmanlaatuvaikutukset tutkimushanke, jossa ympäristöterveydenhuolto on ollut mukana ohjausryhmässä. Ympäristöterveydenhuolto on mukana myös meluntorjuntasuunnitelman seurantaryhmässä. Ympäristöterveydenhuolto on rahoittanut THL:n yhteistyöhanketta "Hiukkaset, mikrobit ja kemikaalit – ilmanpuhdistimien vaikutukset Kuopion kouluissa (HiMiKKo). Ympäristöterveydenhuolto on mukana hankkeessa. Lisäksi ympäristöterveydenhuolto on mukana Itä-Suomen yliopiston hankkeessa, jossa selvitetään päiväkotien ääniolosuhteita. Selvitys käynnistyi vuoden 2021 loppupuolella ja valmistuu vuonna 2022.

4. Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä.

Ympäristöterveydenhuolto on antanut muille viranomaisille lausuntoja mm. rakennuslupahakemuksista, ympäristölupahakemuksista, vesihuoltolaitosten toiminta-alueista, lainsäädäntömuutoksista sekä osallistunut edellisessä kohdassa mainittuihin yhteistyöryhmiin ja hankkeisiin. Ympäristöterveydenhuollolla on edustus kaupungin meluntorjunnan toimintasuunnitelman seurantaryhmässä.

5. Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Häiriötilanteisiin varautumisessa ja suunnitelmien yhteensovittamisessa on parannettavaa. Ympäristöterveydenhuolto on osallistunut vuonna 2021 kahteen valmiusharjoitukseen.

Tupakkalain valvonta

Tupakan myyntipaikkoja oli yhteensä vuoden 2021 alussa 157 kpl. Valvontasuunnitelmassa suunniteltiin tarkastusten määräksi 75. Tarkastuksia tehtiin 120 kpl. **Tupakkalain valvonta toteutui suunnitelman mukaisesti.** Toteumassa osa tarkastuksista oli edellisen suunnitelmavuoden tarkastuksia. Valvontasuunnitelman mukaan säännöllisen valvonnan tarkastus voidaan siirtää seuraavalle suunnitelmavuodelle, mikäli valvontaa ei ehditä toteuttaa suunnitellusti. Tupakan vähittäismyynnin valvontaa on suorittanut yksi vakituksessa virkasuhteessa oleva tarkastaja, jonka työtehtäviin kuuluu myös terveydensuojelulain valvontaa. Hänen tupakkavalvontaan varatusta työajasta suurin osa menee lupahakemusten ja tupakointikieltojen käsittelyyn ja suunniteltuihin valvontatehtäviin jää selvästi vähemmän aikaa. Tupakan myyntipaikkojen tarkastuksiin osoitettiin lisäresursseja kesäsjaisen työpanoksella. Tupakkalain valvontaan suunniteltu henkilöstöresurssi oli 0,5 htv, suunnitelmalliseen valvontaan 0,3 htv.

Tupakan vähittäismyyntilupahakemuksia toimitettiin kaikkiaan 15 kappaletta, joista on tehty päätökset. Tupakan myynnin tarkastusten yhteydessä on samalla tarkastettu myös nikotiinivalmisteiden myyntiä, mikäli sitä harjoitettiin valvontakohteessa.

Koulujen ja oppilaitosten terveydensuojelun valvontatarkastusten yhteydessä kiinnitettiin huomiota myös tupakkalain valvontaan. Myös päiväkoteihin terveydensuojelulain mukaan tehdyissä tarkastuksissa selvitettiin mahdollista tupakointia. Koulu- ja päiväkotitarkastusten yhteydessä tehtiin yhteensä 58 tupakkalain valvontatarkastusta. Tupakointikieltojen valvonta on tapahtunut pääasiassa muun valvonnan yhteydessä ja siihen on tarkastuskohteissa käytetty vähän aikaa.

Ravitsemisliikkeiden, joissa on tupakoinnin täyskielto sekä rakennusten, kulkuneuvojen ja muiden vastaavien paikkojen sisätiloissa, jotka ovat yleisön käytettävissä ei vuonna 2021 tehty varsinaisia tupakkavalvonnan tarkastuksia. Elintarvikevalvonnan tarkastuksilla näissä kohteissa ei todettu ongelmia tupakoinnin suhteen.

Asuntoyhteisöt hakivat tupakointikieltoja huoneistoparvekkeille ja –pihoille. Tupakointikieltopäätöksiä tehtiin vuonna 2021 yhteensä 12 kappaletta.

Vuoden 2021 tupakkalain valvonnasta saatiin valvontamaksuja, tupakanmyyntilupapäätös- maksuja ja tupakointikieltopäätös maksuja yhteensä n. 128 000 €. Saadut tulot kirjautuvat ympäristöterveydenhuollon tuloiksi. Tuloilla katetaan ympäristöterveydenhuollon menoja.

Vuoden 2021 tupakkalain valvonnan painopistealueena olivat laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö sekä omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Ympäristöterveydenhuollon edustaja on osallistunut yhteistyö kokouksiin ehkäisevän päihdetyön kanssa.

Vuoden 2021 aikana ei järjestetty valtakunnallisia valvontaprojekteja eikä omia erillisiä valvontaprojekteja tupakkalain valvonnassa.

Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkäripalvelut

Kuopion kaupunki ostaa eläinlääkintähuollon palvelut Siilinjärven ja Tervon kunnalta sekä pieneläinpäivystyksen yksityiseltä toiminnanharjoittajalta.

Eläinlääkäripalveluiden laatu ja määrä olivat kysyntään nähden riittävät. Myös terveydenhuoltopalveluita ja ei-kiireellisiä, perustason pieneläinpalveluita on voitu tarjota pääosin kysyntää vastaavasti. Kaikki vakituiset praktikkovirat on saatu täytettyä mutta sijaisten saatavuudessa on välillä ollut haasteita mikä on ajoittain aiheuttanut kuormittumista vakituisille viranhaltijoille. Pidemmällä aikavälillä vaikeudet sijaisten saatavuudessa voivat aiheuttaa vakavia haasteita eläinlääkäripalveluiden järjestämiselle.

Alueella on jonkin verran myös yksityisiä eläinlääkäripalveluita, erityisesti terveydenhuollossa ja pieneläinpalveluissa. Yksityiset palvelut vähentävät kunnaneläinlääkäreiden työmäärää niissä kunnissa, joissa on tarjolla sekä yksityinen että kunnallinen palvelu. Kunnaneläinlääkäreiden työmäärä vaihtelee jonkin verran eri toimipisteiden kesken. Töitä on vuonna 2021 pyritty tasaamaan myös toimipisteiden välillä. Vuonna 2021 suurelainten käyntimäärät olivat lievässä laskussa sekä yhteistoiminta- että Kuopion alueella, pieneläinikäntien määrä yhteistoiminta-alueella ja Kuopiossa kasvoi hieman. Muutokset ovat kuitenkin olleet pieniä ja koronavirustilanteella on voinut olla pientä paikallista vaikutusta käyntimääriin.

Toimipisteverkoston arvioinnille ei toistaiseksi ole ollut tarvetta, mutta mikäli eteen tulisi esim. yksittäisen vastaanoton lakkauttaminen, niin käytettävissä on vastaanottokohtaiset käyntimäärät usean vuoden ajalta. Yhteisvastaanottojen myötä sivutoimipisteiden eläinlääkäritarvetta muokataan käyntimäärien ja kyseisen kunnan tarpeiden mukaan.

Suurelänpäivystyksessä on yksi päivystysalue ja kaksi päivystyspiiriä, jolloin alueella päivystää kaksi eläinlääkärinä yhtä aikaa. Pieneläinpäivystys on eriytetty koko yhteistoiminta-alueella. Pieneläinpäivystyksen järjestää Kuopion kaupunki, joka ostaa sen yksityiseltä toimijalta.

Kaikki kunnan palveluksessa olevat eläinlääkärit täyttävät eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 16.2 §:n ja -asetuksen (VnA 1031/2009) 2 §:n mukaiset vaatimukset. Eläinlääkintähuollon henkilöstölle laadittiin koulutussuunnitelma vuodelle 2021 mutta valtaosa vuoden 2021 koulutuspäivistä peruuntui kokonaan tai siirtyi etäkoulutuksiksi koronaviruspandemian takia. Koulutussuunnitelma ei toteutunut suunnitellusti ja kukin henkilö osallistui keskimäärin vain 4,1 koulutuspäivään vuodessa.

Taulukko 11: Eläinlääkärikäyntien määrät yhteistoiminta-alueella ja Kuopiossa vuosina 2019 – 2021

	Eläinlääkärikäynnit 2019					Eläinlääkärikäynnit 2020					Eläinlääkärikäynnit 2021				
	pieneläimet		suureläimet			pieneläimet		suureläimet			pieneläimet		suureläimet		
	virka-aika	päivvys-tys	virka-aika	terv.hlto	päivvys-tys	virka-aika	päiv	virka-aika	terv.hlto	päivvys-tys	virka-aika	päivvys-tys	virka-aika	terv.huolto	päivvys-tys
YT-alue	4311	14	2143	110	670	4120	11	2166	93	684	4133	5	1954	94	622
Kuopio	2199	22	3005	167	827	2285	15	2924	209	708	2599	12	2815	189	592
Yht.	6510	36	5148	279	1497	6405	26	5090	302	1392	6732	17	4769	283	1214
Yht	6546		6924			6431		6784			6749		6266		

Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonta

Vuonna 2019-2021 tehdyt eläinsuojelu- ja eläintautilainsäädännön mukaisten tarkastusten määrät näkyvät alla olevassa taulukossa. Kaikki vakavat epäilyyn perustuvat eläinsuojelukäynnit tehtiin tapauksen kiireellisyydestä riippuen viimeistään noin kuukauden kuluessa. Tarvittaessa epäilyilmoituksen tapaukset käsitellään nopeammin pääsääntöisesti saman viikon aikana tai jopa samana saapumisesta, kiireelliset päivänä. Kiireettömiä eläinsuojelukäyntejä ja eläinsuojelu- uusintatarkastuksia siirtyy työvoimatilanteesta ja koronaviruspandemiasta johtuen osittain myös vuodelle 2022.

Ns. määräaikaistarkastukset kohdentuvat eläinsuojelulain 24 § mukaisiin ilmoituksenvaraisiin seura- ja harraste-eläinten pitopaikkoihin (esim. kennelit, hevostallit, eläinmyymälät ja eläinkaupat). Näiden kohteiden tarkastukset pyritään tekemään 4-5 vuoden välein.

Lemmikkieläinten kohdalla epäily kohdistui useimmiten eläimen riittämättömään liikuntaan ja eläimen pitopaikan tai pidon puutteisiin. Tuotantoeläinten eläinsuojeluepäilyissä syynä oli useimmiten pitopaikan ahtaus ja eläinten likaisuus. Tuotantoeläimiin kohdistuvien epäilyilmoitusten taustalla on usein tilalla tehty havainnot tai teuraseläinten huono kunto. Myös vuonna 2021 useampia eläinsuojeluilmoituksia, joiden taustalla oli sairaan eläimen hoidotta jättäminen tai myöhäinen hoidon aloittaminen.

Lemmikkien osalta tilanne korjaantui usein neuvonnalla tai määräyksellä ja lyhyellä määräajalla mutta myös lemmikkien osalta suuntauksena näyttäisi oleva tapausten pitkittyminen. Tuotantoeläinten osalta tilanteet usein pitkittyvät ja asian ratkaiseminen vaatii yleensä enemmän aikaa ja useamman tarkastuskäynnin samaan kohteeseen. Pitkittyneitä ja hankalia tapauksia on hoidettu yhteistyössä Itä-Suomen aluehallintoviraston ja poliisin kanssa mutta tapauksia on nyt pystytty peremminkin hoitamaan loppuun asti myös omalla valvontaeläinlääkäritiimillä.

Alueella ei todettu helposti leviäviä tai vaarallisia eläintauteja. Vuoden 2021 aikana alueella oli useampia työllistäviä nautakarjohen salmonellatapauksia ja niihin liittyviä

näytteenottoja. Muut eläintauteihin liittyvät valvontatehtävät olivat pääsääntöisesti vastustus- ja kartoitusohjelmiin liittyviä tehtäviä ja valvottaviin eläintauteihin (esim. salmonella, EHEC, esikotelomätä, BKD, maedi-visna ja scrapie valvontaan) liittyviä tehtäviä.

Valvontaeläinlääkäriresurssit olivat valtion virkatehtäviin nähden riittävät, mutta kaikki virat eivät ole olleet koko ajan täytettyinä mikä on aiheuttanut henkilöstövajetta. Valvontaa varten oli vuonna 2021 2,8 valvontaeläinlääkäriä virkaa (1,0 ja 1,0 sekä 0,8) joista yhdestä myydään 0,4 henkilötyövuoden työpanos Tervon ympäristöterveyspalveluille. Kaikki kiireelliset eläinsuojelu- ja eläintautivalvontatehtävät on kuitenkin saatu hoidettua. Eläinsuojeluilmoitusten määrä ja tapausten vakavuus on lisääntynyt koko ajan. Jos virkoja ei saada pidettyä täytettyinä, on vaarana, että myös kiireellisiä tehtäviä jää hoitamatta tai niiden hoitaminen viivästyy. Valtaosa eläinsuojelutarkastuksista tehdään parityönä.

Valvontaeläinlääkäreitä on tällä hetkellä 3 henkilöä, joten praktikoiden tekemä eläinsuojeluvälivalvonta on vähäistä ja painottuu kiireellisiin päivystystapauksiin. Koska alueella päivystää koko ajan kaksi praktikkoeläinlääkäriä, on omalle asiakkaalle tehtävät eläinsuojelutarkastukset pystytty minimoimaan. Kaikki henkilötietoja sisältävät eläinlääkintähuollon asiakirjat on tallennettu Siilinjärven kunnan sisäisiin verkkokansioihin, joihin on käyttöoikeudet vain eläinlääkintähuollon omalla henkilöstöllä.

Henkilövajauksen ja koronavirus pandemian takia kaikkia vuodelle 2021 suunniteltuja maitontuotantotilojen hygieniatarkastuksia ei saatu tehtyä. (YT alue 123 %, Kuopio 21 %, molemmat alueet yhteensä 67 %).

Taulukko 10: Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonnan käyntimäärät vuonna 2019 - 2021 yhteistoiminta-alueella ja Kuopiossa

	2019			2020			2021		
	Eläinsuojelukäynnit		Tautivalvonta	Eläinsuojelukäynnit		Tautivalvonta	Eläinsuojelukäynnit		Tautivalvonta
	Epäilyyn perustuvat	Vuositarkastukset		Epäilyyn perustuvat	Vuositarkastukset		Epäilyyn perustuvat	Vuositarkastukset	
Yhteistoiminta-alue	124	0	26	102	10	20	97	0	43
Kuopio	109	2	33	126	5	29	97	0	41
Yhteensä	233	2	59	228	15	49	194	0	84
Yhteensä	235		59	243		49	194		84